

LIETUVOS RADIJO IR TELEVIZIJOS KOMISIJA

Kodas 8874149 Vytenio 6, LT-2009 Vilnius Tel. +370 5 2330660 Faks. +370 5 2647125 El.p. lrta@rtk.lt

---

2002 11 19

LIETUVOS RADIJO IR TELEVIZIJOS KOMISIJA

Ataskaita Lietuvos Respublikos Seimui

Radijas ir televizija Lietuvoje, kaip ir kiekvienoje valstybėje, yra be galo svarbūs visuomenės vertybių sistemos, elgesio ir mąstymo stereotipus, ateities vizijas ir pačią valstybės ateitį formuojantys veiksniai. Lietuvos radijo ir televizijos komisijai, kaip ir dažnam mūsų piliečiui, yra svarbu, kad radijas ir televizija, pasak Visuomenės informavimo įstatymo, padėtų plėtoti demokratiją, visuomenės atvirumą, skatintų visuomenės pilietiškumą ir valstybės pažangą, stiprintų valstybės nepriklausomybę, ugdytų tautinę kultūrą ir dorovę. Svarbu, kad jie būtų objektyvūs, užtikrintų nuomonių pliuralizmą, žmogaus teisę į nešališką informaciją, būtų laisvi, nepriklausomi ir atsakingi.

Nuo 1996 m. Lietuvoje veikia nepriklausoma elektroninės žiniasklaidos reglamentavimo sistema, šiuo metu atitinkanti ES standartus. Visuomenės informavimo įstatymu įgyvendintas radijo ir televizijos transliuotojų licencijavimas, leidžiantis valstybės išteklius paskirstyti konkurso būdu, todėl sparčiai kūrėsi naujos radijo ir televizijos stotys, susiformavo subalansuota rinka, visiems aiškios jos reguliavimo tradicijos ir taisyklės.

Lietuva pripažinta padariusi didelę pažangą audiovizualinėje srityje. Visuomenės informavimo įstatymas įteisino ES audiovizualinio sektoriaus reikalavimus, reglamentuojant reklamą TV transliacijų metu, populiarinant Europos audiovizualinius kūrinius, suteikiant atsakymo teisę ir tokiu būdu užtikrino demokratinės pilietinės visuomenės formavimąsi, nuomonių pliuralizmą, nuo vykdomosios valdžios nepriklausomą žiniasklaidą ir jos veiklą reglamentuojančias nepriklausomas institucijas. Tai leido uždaryti Lietuvos pasirengimo narystei ES XX derybų skyrių "Kultūra ir audiovizualinė politika" ir suteikė Lietuvai galimybę dalyvauti ES audiovizualinio sektoriaus paramos programoje MEDIA PLUS bei paramos kultūrai programoje "Kultūra 2000", vykdyti PHARE "Dvynių" projektą ir gauti iš ES Lietuvai skirtą finansinę, techninę bei intelektualinę paramą. Lietuvos radijo ir televizijos komisija atstovavo šalies interesus derybose su ES, daugelyje tarptautinių dokumentų ji įtvirtinta kaip šalies audiovizualinio sektoriaus priežiūros institucija.

Kadangi visiems rinkos dalyviams yra aiškios taisyklės, pavyko išvengti esminių teisminių ginčų, kas dažnai pasitaikydavo tada, kai LRTK dar nereguliavo komercinių transliuotojų veiklos.

Lietuvos audiovizualinės rinkos duomenys

Šiuo metu Lietuvoje yra 36 komerciniai radijo transliuotojai; 26 televizijos transliuotojai; 54 kabelinės televizijos operatoriai; 3 MDTV operatoriai.

Remdamasi transliuotojų įmokomis LRTK veiklai finansuoti, komisija apskaičiavo, kad visų Lietuvoje registruotų transliuotojų (išskyrus LRT) komercinės pajamos pinigine išraiška 2002 m. III-ąjį ketvirtį, palyginus su 2001 m. III-uju ketvirčiu, padidėjo 8,2 procentų. Radijo transliuotojų komercinės pajamos per šį laikotarpį padidėjo 13,5 procento, televizijos stočių – 10,3 procento, MDTV – 8,4 procento, kabelinių TV operatorių - 3,5 procento. Lyginant 2001 ir 2002 m. pirmųjų ketvirčių duomenis, tai pats mažiausias padidėjimas. Pirmąjį 2002 ketvirtį, palyginus su atitinkamu 2001 m. ketvirčiu visos komercinių transliuotojų komercinės pajamos buvo išaugę 19 procentų, o II ketvirtį – 15 procentų.

Lietuvos televizijos žiūrovų portretą 2001 metais atspindi kompanijos *Sic Gallup Media* pateikti duomenys:

TELEVIZORIŲ SKAIČIUS ŠEIMOJE

<i>Veikiančių televizorių skaičius šeimoje</i>	<i>Visų apklaustųjų procentas</i>
Vienas	65.3
Du	25.2
Trys	6.7
Keturi ir daugiau	1.1
Nė vieno	1.7

VIDEO MAGNETOFONO AR GROTUVO TURĖJIMAS

<i>Vaizdo aparatūra</i>	<i>Turinčių televizorių procentas</i>
Turi	29.3
Neturi	69.5

AR NAUDOJASI KABELINĖS AR SATELITINĖS TELEVIZIJOS ANTENOMIS

<i>Kabelinės ir satelitinės antenos turėjimas</i>	<i>Visų apklaustųjų procentas</i>
Taip	37.8
Ne	62.2

Kokius TV kanalus gali matyti (20 populiariausių)

<i>TV kanalas</i>	<i>Procentas nuo visų apklaustųjų</i>
LNK	96.9

TV3	96.4
LRT	95.7
BTV	92.4
OPT (ORT)	33.9
TV6 Moskva	32
Vietinė TV	31.9
PTP (RTR)	28.7
HTB (NTV)	23.1
11 Kanalas	22.2
Vilniaus TV	21.5
Discovery	20.9
TV Polonia	20.4
Eurosport	19.8
Animal Planet	18.3
VIVA	17.7
Travel Channel	16.4
HTB+ Nashe Kino	15.1
Polsat	14.9
PRO 7	14.8

LRTK funkcijos

Lietuvos radijo ir televizijos komisija buvo įsteigta ir veikia pagal 1996 m. priimtą Visuomenės informavimo įstatymą. Komisija yra nepriklausoma Seimui atskaitinga elektroninės žiniasklaidos (išskyrus LRT) veiklą reglamentuojanti bei prižiūrinti institucija. Ji yra Seimo bei Vyriausybės ekspertė radijo ir televizijos transliavimo klausimais. Komisiją sudaro 12 narių: vieną narį skiria Respublikos Prezidentas, kitus – Seimas bei visuomeninės organizacijos. Komisijos narys skiriamas jį paskyrusios institucijos kadencijos ar jį paskyrusios organizacijos valdymo organų įgaliojimų laikui. Komisijos nariams įstatymu draudžiama užsiimti komercine veikla jų reguliuojamoje srityje. Komisijos priimti sprendimai reglamentuoja komercinių transliuotojų veiklą.

Komisijos sudėtis buvo atnaujinta 2001 m., kai Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 27 straipsniu, 2001 m. sausio 12 d. nutarimu Lietuvos radijo ir televizijos komisijos nariais paskyrė Audronę Kosciuškiene, Danguolę Skapaitę ir Bronislovą Šalkų.

Pagrindinės LRTK veiklos kryptys

1. Audiovizualinės politikos formavimas (tiksliniai konkursai, atsižvelgiant į visuomenės poreikius ir rinkos interesus, norminių aktų rengimas, įstatyminės bazės tobulinimas, teisės harmonizavimas).
2. Radijo ir televizijos programų transliavimo strategijos ir strateginio plano rengimas.
3. Transliuotojų veiklos reglamentavimas (transliuotojų prisiimtų įsipareigojimų, licencijų sąlygų laikymosi kontrolė, licencijavimo taisyklių pakeitimų rengimas, sankcijų už pažeidimus taikymas).
4. Audiovizualinės rinkos ir jos poreikių tyrimas, informacijos analizė.

5. Radijo ir televizijos programų monitoringas.

Komisijos uždaviniai

1. Kaupti ir analizuoti informaciją apie Lietuvos radijo ir televizijos transliuotojų veiklą, rinkos poreikius.
2. Licencijuoti transliavimo veiklą, kontroliuoti licencinių sąlygų laikymąsi, įsipareigojimų vykdymą, efektyvų dažnių naudojimą, atsižvelgiant į visuomenės švietimo ir kultūros poreikius.
3. Reglamentuoti laisvą radijo ir televizijos rinką visuomenės labui.
4. Kelti transliuotojų ir jų veiklos reguliuotojų profesionalumą, kompetenciją, kvalifikaciją.
5. Parengti pasiūlymus programų transliavimo kodeksams, atsižvelgiant į ES šalių normas, taisykles, reikalavimus.
6. Tobulinti radijo ir televizijos rinkos teisinius reguliavimo mechanizmus, įgyvendinant Visuomenės informavimo įstatymo normas, rengti pasiūlymus jo papildymui.
7. Tobulinti radijo ir televizijos programų transliavimo strategiją.
8. Kurti Lietuvos įvaizdį Europos audiovizualinėje politikoje ir kultūroje, priimant ir įgyvendinant tarptautines sutartis ir konvencijas.

LRTK tarptautinė veikla

Lietuvai ratifikavus ET konvenciją “Televizija be sienų”, privalome laikytis bendrų susitarimų su ES valstybėmis narėmis audiovizualinėje srityje. Bendri susitarimai ypač svarbūs dabar, kai vienas transliuotojas veikia daugelyje Europos valstybių, kai globaliniai interesai bando užgožti Europos kultūrą, kurios dalimi esame ir mes. 2000 m. gruodį Kultūros ministerija, atsakinga už konvencijos “Televizija be sienų” įgyvendinimą, paskyrė Lietuvos radijo ir televizijos komisijos atstovus ekspertais į ET Nuolatinį konvencijos “Televizija be sienų” komitetą.

LRTK atstovai dalyvauja visuose Europos Tarybos Nuolatinio komiteto “Televizija be sienų” posėdžiuose, kuriuose yra nagrinėjami naujų reklamos būdų (skaidomo ekrano), visuomenei reikšmingų įvykių transliavimo, transliuotojų jurisdikcijos, konvencijos tikslinimo klausimai. Komisija taip pat dalyvauja Europos Tarybos “Žodžio laisvės ir kitų pagrindinių teisių” specialistų grupės darbe.

LRTK aktyviai veikia EPRA (Europos audiovizualinį sektorių reguliuojančių institucijų platforma) veikloje. Keturiuose šios organizacijos susitikimuose Ispanijoje (2001 m. balandžio mėn.), Maltoje (2001 m. rugsėjo mėn.), Belgijoje (2002 m. gegužės m.), Slovėnijoje (2002 m. spalio m.), kur buvo diskutuojama kiekvienai EPRA narei aktualiais elektroninės žiniasklaidos reglamentavimo, naujų technologijų, politinės reklamos, žiniasklaidos monopolijų klausimais.

Kartu su Kabelinės TV asociacija LRTK surengė “apvalųjį stalą” problemiškais kabelinės televizijos transliavimo klausimais.

Lapkričio mėn. parengta ir išleista analitinė brošiūra LRTK veiklos 5-erių metų sukakties proga. Ta pačia proga lapkričio 30 d. Seime buvo surengta konferencija, kurioje dalyvavo apie 140 svečių.

PHARE (Dvynių) projektas

Pagal NAPP (Nacionalinė *acquis* priėmimo programa) LRTK buvo įsipareigojusi sustiprinti administracinius gebėjimus, tobulinti transliuotojų veiklos kontrolės mechanizmus, kurti ir stiprinti sankcijų mechanizmus, įkurti monitoringo kambarį, parengti ir tikslinti strateginį planą, parengti transliuotojų veiklos etikos kodeksą. Tai buvo daroma pagal 2001 m. rugpjūčio 8 d. Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pasirašytą PHARE “Dvynių” projekto sutartį su Prancūzijos Ministro pirmininko kabineto žiniasklaidos departamentu *Conseil Superieur de l’Audiovisuel*. Pagal šį projektą, pasibaigusį 2002 m. rugsėjo mėnesį, Lietuvoje 32 kartus lankėsi 22 ekspertai iš Prancūzijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Europos Komisijos, kurie susitiko ne tik su LRTK nariais ir administracija, bet ir su viso Lietuvos elektroninės žiniasklaidos sektoriaus atstovais. Buvo surengti seminarai – Komisijos reguliavimo galių stiprinimo ir transliuotojų programų rengimo bei reklamos kodekso rengimo klausimais, o taip pat naujų technologijų vystymosi klausimais. Komisijos ir administracijos darbuotojai su darbo vizitais lankėsi Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje, Lenkijoje, Danijoje bei Graikijoje, kur susipažino su šių valstybių transliuotojų reguliavimo sistemomis, programų monitoringo ir etikos kodeksais. PHARE projekto metu buvo įrengtas radijo ir televizijos programų monitoringo kambarys.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija yra pateikusi paraišką dalyvauti PHARE Twinning Light projekte, kuris padėtų pasirengti Visuomenės informavimo įstatymo pataisų projektui paruošti, kuriame atsispindėtų naujų technologijų – skaitmeninio, palydovinio bei transliavimo internetu problematika, politinės reklamos, monopolijų audiovizualinėje srityje reglamentavimas kiti ir dalykai.

Konkursai transliavimo licencijoms gauti

2001 m. Komisija paskelbė 36 konkursus: 21 - radijo transliavimo licencijai gauti, 8 – televizijos transliavimo licencijai gauti, 6 - kabelinės televizijos licencijai gauti, 1 - skaitmeniniam radijui .

3 konkursai neįvyko (nebuvo dalyvių), 7 kartus nepaskelbtas konkurso nugalėtojas.

2001 m. komisija konkurso būdu išdavė 25 licencijas (radijo transliavimo - 13; televizijos transliavimo - 7; kabelinės televizijos – 5).

Buvo pratęstos 9 licencijos, panaikinta 10 licencijų.

Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2001 – 2002 m. priimti pagrindiniai norminiai aktai

Per 2001 metus LRTK priėmė 156 sprendimus. Pagrindiniai iš jų yra šie:

1. “Dėl laidų, kurios galėtų pakenkti nepilnamečių fiziniams, protiniams ar doroviniams vystymuisi, transliacijų laiko”. (2001 03 21 d. sprendimas Nr.36). Šiuo sprendimu visi Lietuvos jurisdikcijai priklausantis televizijos transliuotojai buvo įpareigoti tokio pobūdžio laidas ir filmus transliuoti tik nuo 23 iki 6 val.

2. “Dėl Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių patvirtinimo”. (2001 05 02 d. sprendimas Nr.47). Šiuo sprendimu buvo patvirtintos naujos licencijavimo taisyklės, atitinkančios Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimus.

3. “Dėl MDTV licencijos teksto patvirtinimo”. (2001 05 09 d. sprendimas Nr.59). Šiuo sprendimu buvo patvirtintas mikrobangės dagiakanalės televizijos licencijos tekstas.

4. “Dėl konkurso dalyvio ir paraiškos licencijai pratęsti registracijos mokesčių nustatymo”. (2001 06 20 d. sprendimas Nr.86).

5. “Dėl Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių dalinio pakeitimo ir papildymo”. (2001 07 11 d. sprendimas Nr.91). Atsižvelgiant į transliuotojų pastabas ir pageidavimus, šiuo sprendimu buvo liberalizuota duomenų apie pareiškėjų veiklos finansavimą ir apsirūpinimą programomis pateikimo konkursams ir licencijų pratęsimui tvarka.

6. “Dėl transliavimo licencijų 8.1 punkto pakeitimo”. (2001 07 18 d. sprendimas Nr.100). Šiuo sprendimu buvo patikslintos pagrindinės transliavimo ir retransliavimo licencijų sąlygos, kurios negali būti keičiamos viso licencijos galiojimo metu (licencijos galiojimo terminas, transliuojamos programos pobūdis ir kalba, kuria transliuojama programa).

7. “Dėl Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių dalinio pakeitimo ir papildymo”. (2001 09 05 d. sprendimas Nr.105). Atsižvelgiant į KTV operatorių pastabas, šiuo sprendimu buvo patikslinta konkursų verstis KTV veikla skelbimo tvarka.

2002 metais LR TK priėmė tokius aktualius audiovizualinei rinkai sprendimus:

1. “Dėl licencijos mokesčio kabelinės televizijos ir MDTV operatoriams nustatymo”. (2002 02 20 d. sprendimas Nr.16). Šiuo sprendimu buvo nustatyti licencijų mokesčių dydžiai kabelinės televizijos ir MDTV operatoriams, pervedami Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui nepriklausomų kūrėjų garso ir vaizdo projektams remti.

2. “Dėl kabelinės televizijos licencijų tekstų patvirtinimo”. (2002 03 13 d. sprendimas Nr.17). Šiuo sprendimu buvo patvirtinti kabelinių televizijų licencijų tipiniai tekstai bei naujas licencijos priedas, nustatantis savo pačių parengtos TV programos struktūrą.

3. “Dėl KTV operatorių licencijuojamos veiklos teritorijų išplėtimo” (2002 08 28 sprendimas Nr. 107). Juo nustatyta, kad kabelinių TV operatoriams, kurių licencijuojamos veiklos teritorija aprėpia tik dalį miesto (savivaldybės), kuriame jie teikia KTV paslaugas, licencijuojamos veiklos teritorija gali būti išplėsta iki viso miesto (savivaldybės) ribų, atitinkamai pakeičiant turimos licencijos sąlygas.

4. “Dėl KTV operatorių licencijuojamos veiklos teritorijų išplėtimo tvarkos” (2002 10 18 sprendimas Nr. 116). Šiuos sprendimu nustatyta tvarka, kaip KTV operatoriai gali išplėsti licencijuojamos veiklos teritorijas.

5. “Dėl konkurso paskelbimo” (2002 10 16 sprendimas Nr.131). Juo paskelbtas konkursas televizijos transliavimo licencijai(oms), suteikiančiai(oms) teisę transliuoti ir (ar) retransliuoti televizijos programą(as) su teise naudotis AB Lietuvos radijo ir televizijos centras teikiama siuntimo paslauga per 53 TV kanalo skaitmeninę siuntimo stotį Vilniuje.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija taip pat praktiškai užtikrino, kad visos Lietuvoje kabelinės televizijos ir MDTV tinklais rodomos TV programos būtų retransliuojamos tik sudarius sutartis su šių programų rengėjais (transliuotojais).

Komisija aktyviai dalyvavo rengiant Kino įstatymo ir Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo projektus, ne kartą teikė pasiūlymus dėl ATPK ir Telekomunikacijų įstatymo pakeitimo įstatymų projektų, Komisijos atstovai dalyvauja daugelio šių įstatymų pakeitimo įstatymų rengimo darbo grupėse.

Už LR visuomenės informavimo įstatymo pažeidimus, licencijos sąlygų pažeidimus 2001 m. pareikšti 7 įspėjimai.

2002 m. už šiuos pažeidimus pareikšti 4 įspėjimai.

LRTK veiklos viešumas

Lietuvos radijo ir televizijos komisijos posėdžiai yra vieši ir visi sprendimai priimami, dalyvaujant audiovizualinės rinkos dalyviams. Tai gerokai stebina kai kurių užsienio valstybių kolegas, kurie sprendimus paprastai priima už uždarytų durų. Pasisemti viešo darbo bei duomenų analizės, monitoringo patirties komisijoje lankėsi analogiškos Latvijos komisijos delegacija.

2002 m. rugpjūčio 14 d. pradėjo veikti nauja Lietuvos radijo ir televizijos komisijos interneto svetainė. Joje skelbiami visi teisės aktai, reglamentuojantys audiovizualinio sektoriaus veiklą, sociologinių tyrimų duomenys, informacija apie visus transliuotojus. Kadangi pateikiama išsami informacija anglų kalba, stebimas nemažas susidomėjimas iš užsienio interneto lankytojų, ypač iš JAV, Vokietijos, Danijos, Latvijos. Jis padidėja, paskelbus konkursus, pavyzdžiui, dėl kabelinės televizijos konkurso visam Vilniaus miestui, dėl skaitmeninio radijo licencijos ar skaitmeninės televizijos licencijos Vilniaus mieste. Tampa taisykle, kad sprendimų projektai interneto svetainėje skelbiami prieš komisijos posėdžius. Visi komisijos priimti sprendimai (2001 m. – 156, 2002 m. – 140) interneto svetainėje yra klasifikuojami pagal kategorijas ir lengvai surandami.

Komisijos finansinė veikla

Pagal įstatymą licencijos mokestis yra pervedamas į Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondą. Kasmet tai sudaro apie 100 000 – 150 000 Lt. Komisijos veiklai finansuoti yra skiriama 0,8% transliuotojų pajamų, gautų iš reklamos, abonentinųjų mokesčių ir kt. komercinės veiklos, susijusios su transliavimu ir retransliavimu. Taigi LRTK veikla ir jos administracinės galios labai priklauso nuo komercinio radijo ir televizijos klestėjimo, nuo transliuotojų gaunamos reklamos ir nuo gyventojų perkamosios galios.

Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2001 m. išlaidų sąmatos vykdymo ataskaita yra patvirtinta LRTK 2002 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. 32. Patikslinta 2002 m. LRTK išlaidų sąmata yra patvirtinta š.m. spalio 16 d. sprendimu Nr. 132. Ataskaita ir išlaidų sąmatos yra skelbiamos viešai, kaip ir visi LRTK sprendimai.

Strategija ir realijos

Nors Lietuvoje, kaip minėjome, tik nežymiai didėjo reklamos rinka, LRTK pastebi, kad Lietuvoje stiprėja visuomenės pasitikėjimas radijo ir televizijos transliuotojais, stiprėja ir patys transliuotojai – išsiplėtė “Pūkas 1” tinklas, atsirado “Pūkas TV” bei radijo stotis “Pūkas 2”, 2001 m. įsisteigė nauji radijo transliuotojai: UAB “Plunsta”, UAB “Rimtas radijas”, VšĮ “Akmenės garsas”; nauji televizijos transliuotojai: UAB “Pictura”, UAB “Vilniaus televizijos technikos centras”, “Kupiškio informacijos ir televizijos centras”, UAB “Vakarų Lietuvos TV”, UAB “Jonavos TV”. Vien 2002 m. įsisteigė UAB “Tarptautinis baltijos bangų radijas”, UAB “Prezentacijų spektras”, UAB “Geruda”, UAB “Interbanga”, “UAB “Tele-3 radijas” UAB “Šiaulių Didžvario gimnazija”, VšĮ “Garsų harmonija”. Pamažu formuojasi vietinės radijo stotys, pradedamos kurti regioninės radijo stotys, vystosi regioninė TV, nacionalinio masto transliuotojų programa girdima ir matoma vis atokesnėse šalies vietovėse.

Kaip jau minėjome, pastaraisiais metais pastebime nežymų rinkos augimą. Tačiau keičiasi jų struktūra – aštrėjant konkurencijai, kyla pavojus, kad didieji rinkos dalyviai – didžiosios televizijos, komercinės reklamos rinkoje dalyvaujant ir LRT, gali skriausti mažuosius, nors ir vyresnius savo brolius – radijo transliuotojus, mažas regionines ir vietines televizijas.

Lietuvoje dar lėtai vystosi mikrotransliuotojai, nėra poreikio transliuoti mokslo ir mokymo institucijų šviečiamąsias ir kultūrinės programas, mažai domimasi skaitmeniniu radiju, kurio transliavimo licencijai gauti komisija 2002 m. lapkričio 13 d. paskelbė jau trečią konkursą (dviejuose ankstesniuose konkursuose niekas nepanoro dalyvauti). Norėdama suaktyvinti lokalinių transliuotojų veiklą LRTK interneto svetainėje skelbia trumpą pradžiamokslį galimiems mikrotransliuotojams, norintiems steigti aukštosios ar vidurinės mokyklos radiją. Gal tai paskatins šios įdomios, visuomeninį aktyvumą skatinančios veiklos plėtrą Lietuvoje.

LRTK rengė Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siūsti strategiją, ir strateginį planą, kurie 2002 m. balandžio mėn. yra pateikti Ryšių reguliavimo tarnybai suderinti. 2002 m. lapkričio mėnesį ryšių reguliavimo tarnyba pradėjo šią strategiją derinti iš naujo, kadangi iki metų pabaigos ją turi tvirtinti Vyriausybė.

Konvergencija ir transliavimo reguliavimo nepriklausomumas

Lietuvos radijo ir televizijos komisija galėtų dirbti efektyviau, jeigu per metus po 2–3 mėnesius nereikėtų skirti žymių pastangų kertinių šalies visuomenės ateičiai svarbių dalykų apsaugai diskusijose dėl technologijų konvergencijos.

2002 m. pradžioje tai buvo susiję su Telekomunikacijų įstatymo projektu, dabar – su rengiama elektroninių ryšių įstatymo koncepcija..

Telekomunikacijų veikla - labai sudėtinga ir specifinė veiklos rūšis, kurios subtilybes net patys rinkos dalyviai ne iš karto gali suprasti. Ką jau kalbėti apie visuomenę. Televizija ir radijas yra ne paprasta komunikacijų veikla, o atskira, ypač svarbi visuomenei viešojo gyvenimo sritis. Nereikia tiesiogiai suprasti ir vis kartoti: radijo dažniai – valstybės nuosavybė, ir valstybė juos turi valdyti. Būtent todėl, kad jie yra Lietuvos žmonių nuosavybė, įstatymų nustatyta tvarka jie turi būti naudojami racionaliai ir visuomenės labui. Kiek bebūtų dažnių, vienu metu žmogus klauso tik vienos radijo programos, stebi tik vieną televizijos programą, todėl kiekvienos individualios programos atsiradimas turi būti demokratinis procesas, pagrįstas konkursinėmis procedūromis, palyginimais ir t.t. Manome, kad toks procesas, kuris

dabar yra reguliuojamas Visuomenės informavimo įstatymu, suderintu su ES dokumentais, toks ir yra.

Kaip jau minėjome, Lietuvos radijo ir televizijos komisija dalyvauja Lietuvos pasirengimo narystei ES programoje ir yra atsakinga už *ACQUIS* įgyvendinimą audiovizualinėje srityje. Nekreipiant dėmesio į Europos Sąjungos teisės dokumentus, numatančius tiek liberalizavimą telekomunikacijų srityje, tiek elektroninės žiniasklaidos savireguliacijos principų įgyvendinimą, naujuoju projektu buvo siekiama perimti didžiąją dalį radijo ir televizijos rinką reguliuojančių nepriklausomų institucijų funkcijų ir jas perduoti neįvardintai Vyriausybės įgaliotai institucijai. Tik Europos Komisijos ekspertų įsikišimas sutrukdė realizuoti šį sumanymą 2002 m. birželio mėnesį.

LR elektroninių ryšių įstatymo koncepcija

Pagal Telekomunikacijų įstatymą Vyriausybė sudarė darbo grupę LR elektroninių ryšių įstatymo koncepcijai sukurti. Ją Vyriausybė turi patvirtinti iki š.m. gruodžio 6 d.

Darbo grupė svarsto Ryšių reguliavimo tarnybos parengtą projektą, kuriame numatyta Lietuvos radijo ir televizijos komisiją integruoti į ryšių reguliavimo tarnybą. Tai atsispindi koncepcijos 26.5.p., kur teigiama, kad atsižvelgiant į konvergenciją (koncepcijos) bei į tokių šalių kaip Singapūras, Malaizija, Pietų Afrika, JAV bei Kanados patirtį, taip pat Rumunijoje vykdomą eksperimentą (koncepcijos 15 p.), tikslinga integruoti transliavimo bei retransliavimo veiklą reguliuojančią instituciją (Lietuvos radijo ir televizijos komisiją) į nepriklausomo ryšių regulatoriaus (Ryšių reguliavimo tarnybos) struktūrą.

Nuostatų projekto 1.3-me papunktyje kalbama, kad šios koncepcijos rengimo vienu iš pagrindų yra tai, kad reikia įvykdyti Lietuvos derybinės pozicijos “Telekomunikacijos ir informacinės technologijos” išipareigojimus. Tačiau siūloma koncepcija ignoruoja tai, kad buvo deramasi ir dėl kito – “Kultūros ir audiovizualinės politikos” derybų skyriaus, kur Lietuva yra įvykdžiusi išipareigojimus, todėl šio skyriaus derybinių nuostatų nereikėtų revizuoti.

Išipareigojimas būti pasirengus visiškai įgyvendinti telekomunikacijų ir informacijos technologijų *acquis* reikalavimus nuo įstojimo į Europos Sąjungą dienos pagal 19-jį derybų su EK skyrių, kuriuo grindžiama Elektroninio ryšio įstatymo koncepcija, nekelia jokių reikalavimų sujungti dvi reguliavimo institucijas.

2002 10 09 EK ataskaitos “Kultūros ir audiovizualinė politika” skyriuje akcentuota: “Lietuvos radijo ir televizijos komisijos nepriklausomumas turi būti užtikrintas”. Ataskaitoje toliau kalbama: “Šiuo metu derybos dėl šio straipsnio yra baigtos. Lietuva nereikalavo jokių tarpinių pertvarkymų šioje srityje. Lietuva yra įvykdžiusi išipareigojimus, kuriuos ji prisiėmė pradėdama derybas dėl šio skyriaus”.

Jokių institucinių pertvarkymų išipareigojimų šiame derybų skyriuje Lietuva nėra prisiėmusi. Vyriausybės pozicija iki šiol demonstravo tendenciją, kad norima detaliau reglamentuoti audiovizualinį sektorių ir išskirti jį kaip ypač svarbų, ir planavo rengti atskirą elektroninės žiniasklaidos įstatymą. Tuo tarpu siūloma Elektroninių ryšių įstatymo koncepcija nori integruoti audiovizualinio sektoriaus reguliavimą į telekomunikacijų veiklos reguliavimo instituciją.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija mano, kad klausimas apie transliavimo/retransliavimo nepriklausomo reguliavimo ir už tai atsakingos nepriklausomos institucijos būtinumą buvo išspręstas dar baigiamojoje

Telekomunikacijų įstatymo pakeitimo įstatymo (IX-1053/2002 07 05) kūrimo fazėje. Tai turi būti patvirtinta ir rengiamoje elektroninių ryšių koncepcijoje.

Radio ir televizijos programų monitoringas

Europos audiovizualinį sektorių reguliuojančių institucijų veiklos pranešimuose yra pabrėžiama, kad radio ir TV programų stebėseną (monitoringą) yra vienas iš pagrindinių ir tradicinių šių institucijų veiklos uždavinių.

Gausėjantis reklamos kiekis, tiek visuomeninio transliuotojo, tiek komercinių transliuotojų programose, susilaukia augančio auditorijos nepasitenkinimo. Taigi, iš esmės, šalies audiovizualinio sektoriaus reguliatorius, atliekantis radio ir TV programų stebėseną (monitoringą), gali patikrinti ir nustatyti transliuotojų visuomeninės paslaugos poreikių vykdymą ir kontroliuoti jų įsipareigojimus pagal nacionalinius ir Europos teisės aktus.

2002 metais Lietuvos radio ir televizijos komisija per palyginti trumpą laiką, kooperavusi savo ir dalies PHARE projektui “Audiovizualinės politikos stiprinimas Lietuvoje” monitoringo skyriaus steigimui skirtas lėšas, įsteigė LRTK stebėsenos (monitoringo) skyrių, kuris aprūpintas šiam darbui reikalinga vaizdo, garso ir programine įranga. Šiuo metu Lietuvos radio ir televizijos komisijos monitoringo skyrius jau dirba, tirdamas kaip komerciniai televizijos transliuotojai laikosi teisės aktų ir licencijų įsipareigojimų.

Norint išvengti įvairių Lietuvos ir Europos teisės aktų, sąvokų skirtingo interpretavimo, yra baigiamos rengti monitoringo (stebėsenos) taisyklės, kurios detaliam išaiškinti visiems Lietuvos transliuotojams ir visuomenei reklamos laiko apskaitos ir jos išskyrimo iš kitų programos dalių (rėmimo, savireklamos ir kt.) principus. Tada bus galima kiekvienu konkrečiu atveju tiksliai nustatyti ar laikomasi reklamos transliavimui keliamų reikalavimų ir taikyti atitinkamas sankcijas už pažeidimus. Tačiau šiuo atveju yra aktualus Administracinių teisės pažeidimų kodekso papildymas dėl finansinių sankcijų už Visuomenės informavimo įstatyme numatytus pažeidimus. LRTK dar 2002 m. pradžioje yra pateikusi atitinkamus pasiūlymus Kultūros ministerijai.

Dvi transliavimo sistemos – visuomeninė ir komercinė

2002 m. lapkričio 13 d. komisija savo pareiškime konstatavo, kad Lietuvos audiovizualinėje rinkoje susidarė konfliktinė padėtis. Ši padėtis, kai komercinės reklamos rinkoje dalyvauja ir biudžetinį finansavimą gaunanti LRT, susidarė, vengiant ryžtingai išspręsti ir užtikrinti ilgalaikį visuomeninio transliuotojo nepriklausomą finansavimą. Tokia padėtis yra žalinga tiek pačiam visuomeniniam transliuotojui, tiek komerciniams transliuotojams, o per įvairių televizijų programas negatyviai veikia ir visuomenę.

Dar prieš septynerius metus priimtuose Visuomenės informavimo ir LRT įstatymuose buvo įtvirtinta ir šiuo metu galioja nuostata, kad LRT yra finansuojama ir iš visuomenės lėšų. Šios lėšos buvo vadinamos įvairiai - abonentiniu mokesčiu (1996 m. įstatymo redakcija), valstybės rinkliava už LRT visuomenei teikiamas paslaugas (2000 m. LRT įstatymo pataisa), abonentiniu užmokesčiu (2001 12 14 Seime užregistruotas projektas IXP-1285). Tokio mokesčio įvedimas vis atidėliojamas.

Lietuvos radio ir televizijos komisija primena Europos Tarybos rekomendaciją dėl visuomeninio transliuotojo: “Pagrindinė visuomeninio transliuotojo finansavimo taisyklė turi būti principas: valstybės narės prisiima įsipareigojimą išlaikyti, o kur reikia

ir sukurti tinkamą, saugų ir viešai žinomą finansavimo mechanizmą, kuris užtikrintų visuomeniniam transliuotojui lėšas, reikalingas jo misijai vykdyti” (1996 m. rugsėjo 11 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija Nr. R(96) 10) “Apie visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo garantijas”).

Visuomeninis transliuotojas Europoje dėl to ir nusipelnė tokio vardo, kad yra solidariai išlaikomas iš visuomenės jam skiriamų lėšų ir tarnauja visuomenei, o ne reklamos užsakovų interesams. Biudžetinis finansavimas didina jo priklausomumą nuo politinės valdžios, o neribojama komercinė reklama dažnai iškraipo rinką ir visuomeninis transliuotojas gali prarasti savo esminius požymius, kurie jį skiria nuo komercinių transliuotojų.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija mano, kad sprendimo dėl LRT nepriklausomo ir nekomercinio finansavimo vilkinimas trukdo audiovizualinės rinkos dalyviams, ypač smulkiesiems, planuoti tolesnę verslo plėtrą.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija savo pareiškime pasiūlė Seimui ir Vyriausybei jau šiais metais nuspręsti, kad Lietuvoje bus dvi skirtingos – visuomeninio ir komercinio transliavimo sistemos, priimti atitinkamus sprendimus, kuriais prašytume nustatyti: *konkrečią datą, nuo kurios panaikinama komercinė reklama per LRT; kada Seime bus pradėtas LRT abonentinio užmokesčio (ar kitaip vadinamo nepriklausomo finansavimo) įstatymo svarstymas; kada toks nepriklausomo mokesčio įstatymas (ateityje palaipsniui pakeisiantis valstybės biudžeto asignavimus) turi įsigalioti; valstybės biudžeto lėšų, skiriamų visuomeniniam transliuotojui, skaidraus ir tik visuomeninei misijai vykdyti panaudojimo tvarką, kaip to reikalauja EK direktyva 80/723/EEB ir EK pranešimas apie valstybės paramos visuomeniniam transliuotojui taisyklės (2001/C 320/04).*

Rinkiminės agitacijos laidos

Lietuvos radijo ir televizijos komisija atkreipė transliuotojų ir politikų dėmesį į rinkimų agitacijai skirtas laidas, programas, šou renginius, kuriuose dalyvauja norintys rinkimuose varžytis asmenys. Komisija mano, kad visuomenė turi būti informuota apie tai, kokiomis sąlygomis laidose dalyvauja tokie asmenys dabar, o taip pat tada, kai jie bus oficialiai pripažinti kandidatais rinkimuose. 2002 m. rugsėjo mėn. LRTK paskelbė viešą pareiškimą “Dėl rinkimų agitacijai skirtų laidų ir programų”. Lietuvos radijo ir televizijos komisija pasiūlė transliuotojams nekviesti dalyvauti dar tik norinčių rinkimuose dalyvauti asmenų įvairiuose šou ir palaukti rinkimų agitacijos pradžios.

Prezidento, Seimo, savivaldybių rinkimų įstatymai numato, kad “agitaciją komercinėse masinės informacijos priemonėse riboja tik rinkimų sąskaitų dydis”. Todėl Lietuvos radijo ir televizijos komisija, atsižvelgdama į Europos Tarybos rekomendacijas, siekdama, kad būtų užtikrintas politinis pliuralizmas bei visuomenės teisė gauti subalansuotą ir bešališką informaciją, kad būtų sudarytos sąlygos garbingai konkurencijai, kad varžytųsi ne pinigais, o konkurentų asmenybės, idėjos ir programos, rekomenduoja komerciniams radijo ir televizijos transliuotojams rinkimų agitacijos metu vadovautis tokiais principinėmis nuostatomis: *1. Visos rinkimų agitacijai skirtos ir apmokėtos laidos bei programos turi būti pažymėtos specialiu ženklu ar simboliu; 2. Pareiškęs apie dalyvavimą rinkimuose kandidatas negali būti klausinėjamas apie savo rinkimų programos nuostatas kitose nei specialios rinkimų laidos; 3. Radijo ar televizijos transliuotojo programoje politinės reklamos transliavimo sąlygos atskiroms partijoms ar individualiems kandidatams toje pačioje laiko zonoje negali skirtis; 4. Jeigu partijos ar atskirų kandidatų rinkimų reklamai per*

radiją ar televiziją suteikiamos nuolaidos, apie tai turi būti viešai informuojama; 5. Į politinę reklamą draudžiama įtraukti nepilnamečius be jų tėvų ar globėjų sutikimo: 6. Norėdama užtikrinti lygybės ir politinio pliuralizmo principus, Lietuvos radijo ir televizijos komisija prašė pasibaigus rinkimams visas komercines radijo ir televizijos stotis pateikti duomenis, kiek laiko jų programose buvo skirta kiekvieno kandidato į Respublikos Prezidento postą ir atskirų partijų sąrašų savivaldybių tarybų rinkimuose agitacijai.

Nauji laidų formatai

Europoje karštai diskutuojama apie naujus rengiamų televizijos laidų formatus. 2002 metais LRTK du kartu išsiuntinėjo transliuotojams Europos Tarybos Nuolatinio komiteto pareiškimus dėl tokių laidų, kaip “Didysis brolis” ir panašių realybės šou laidų. Vienas jų – “Dėl žmogaus orumo ir kitų pagrindinių teisių” yra nuo rugsėjo mėn. skelbiamas LRTK interneto svetainėje. Jame akcentuojama: “Dabartinė veikla kai kuriose Europos šalyse parodė, kad bevystant konkurencingas programas, skirtas išsaugoti rinkos dalį ir padidinti ekonominį potencialą bei savo stočių pajamas, kai kurie transliuotojai pradeda kurti tokius programų formatus ir sumanymus, kurie gali pažeisti žmogaus principus ir orumą, bei parodyti tų programų dalyvius visiškai praradusius savo asmeninį gyvenimą arba išgyvenančius savitikslias fizines ar psichologines kančias”.

Europos Tarybos Nuolatinis komitetas kreipėsi į reguliuojančias institucijas ir transliuotojus, ragindamas – “bendradarbiauti ir tarpusavyje reguliariai aptarinėti televizijos programas, kurios galėtų pažeisti žmogiškuosius principus ar orumą, siekiant bendrai ieškoti sprendimų dėl tokių programų koregulavimo ir savitvarkos pagrindu; vengti sutarčių tarp transliuotojų ir dalyvių, kur pastarieji iš esmės išsižada savo teisės į privatumą, nes tai gali būti žmogaus orumo pažeidimo pavyzdys. Sutartys turėtų būti sudarytos taip, kad apgintų labiausiai pažeidžiamas puses, t. y. dalyvius, kurie gali būti sugundyti atsisakyti savo teisių dėl populiarumo ir pinigų.”

Ne kartą atkreipusi transliuotojų dėmesį į tokių naujų laidų formatų transliavimo povandeninius rifus, Lietuvos radijo ir televizijos komisija dar kartą atkreipia dėmesį būtinybę papildyti administracinių teisių pažeidimų kodeksą. Šiuo metu Visuomenės informavimo įstatyme galiojanti nuobaudų transliuotojams skalė (įspėjimas, licencijos sustabdymas ir licencijos panaikinimas) nebeatitinka šios dienos realijų. Būtinės ir finansinės sankcijos už įstatymo pažeidimus, kurios galėtų būti efektyviai taikomos.

LRTK pirmininkas

Jonas Liniauskas